

Directieverslag 2017

23 februari 2018

Samenvatting

Directieverslag 2017 Gebiedscoöperatie O-gen

Status

Gebiedsraad 23 maart 2018

Datum

23 februari 2018

Memo

Voor u ligt het directieverslag 2017 van Gebiedscoöperatie O-gen. Dit directieverslag dient tevens als leidraad voor het jaarbericht dat we richting onze leden versturen. Met dit jaarbericht laten wij onze achterban zien wat we in 2017 bereikt hebben en hoe wij vooruit kijken naar 2018.

Gebiedscoöperatie O-gen

Grebbelinie Bezoekerscentrum

Buursteeg 2

3927 EJ Renswoude

033 277 63 90

www.o-gen.nl

info@o-gen.nl

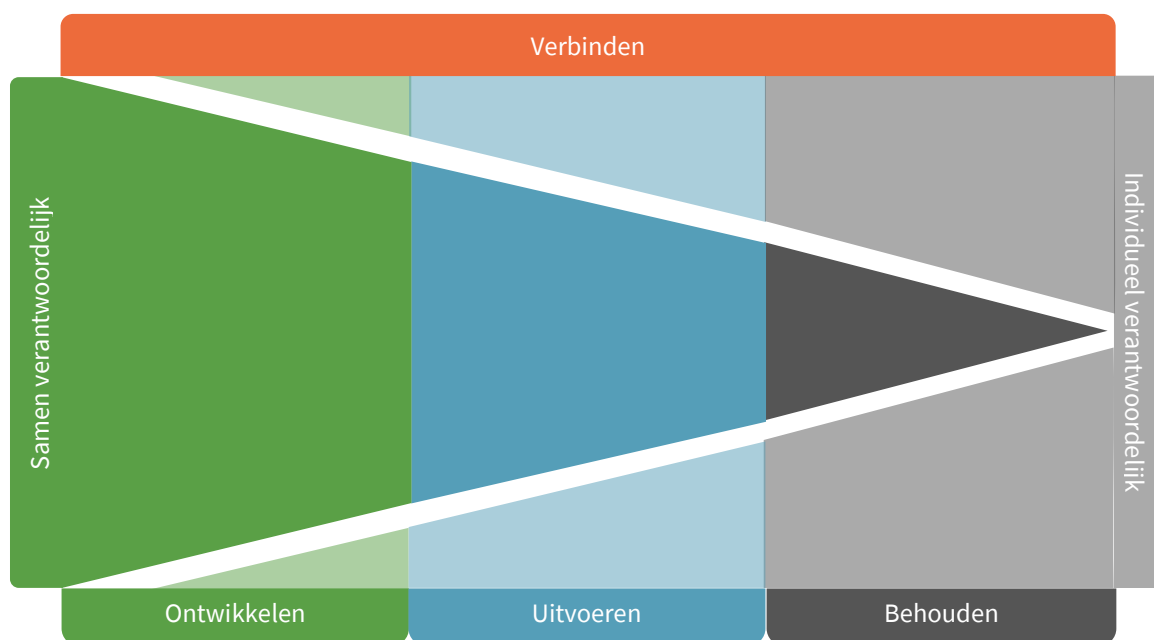
© Uit dit werk mag niets worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, daaronder mede begrepen gehele of gedeeltelijke bewerking van het werk, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Gebiedscoöperatie O-gen.

Inhoud

1	Samen sterk ondernemen	8
1.1	Verbinden, ontwikkelen, uitvoeren en behouden	8
1.2	Grebbelinie staat symbool	9
2	Leden	10
2.1	O-gen Open Cafés en ledenbijeenkomsten	10
2.2	Ledencommunicatie	10
2.3	Onderzoek actief lidmaatschap.....	11
2.4	Zeggenschap en besluitvorming	11
2.5	Gebiedsraad en Commissie Leden	11
3	Innovatie en ontwikkeling	13
3.1	Ontwikkelingen.....	13
3.2	O-gen Fonds	14
4	Projecten.....	16
4.1	Projecten resultaten	16
4.2	Reflectie	17
4.3	Projectenlijst 2017	18
5	Bestuur en Organisatie.....	20
5.1	Organisatie	20
5.2	Strategie P&O	20
5.3	Financiën.....	20
5.4	Vermogen.....	20
5.5	Risico's.....	20
6	O-gen Open in 2018.....	22

1 Samen sterk ondernemen

In het voorjaar van 2017 hebben we onze meerjarenvisie vastgesteld: Samen sterk ondernemen, met als doel een vitaal en krachtig landelijk gebied in de regio Gelderse Vallei, Heuvelrug en Kromme Rijnstreek. Deze visie geeft het startschot voor een nieuwe periode voor O-gen. Na ruim drie jaar zijn we tot ontdekking gekomen hoe O-gen meerwaarde kan bieden en wat hierin veranderd en verbeterd kan worden. Door het samenbrengen van partijen wil O-gen innovaties en ideeën die bijdragen aan de ontwikkelingen van het landelijk gebied tot stand brengen. In 2017 zijn we actief met deze visie aan de slag gegaan. In dit directieverslag kunt u in detail lezen hoe we invulling geven aan samen sterk ondernemen.

1.1 Verbinden, ontwikkelen, uitvoeren en behouden

Samen sterk ondernemen begint bij verbinden. In het najaar zijn we gestart met een nieuw concept, het O-gen Open Café. Dit blijkt een toegankelijke en informele manier om thematisch kennis uit te wisselen en mensen en initiatieven aan elkaar te koppelen. Op een spontane manier soms verrassende verbindingen tot stand brengen is een unieke eigenschap van O-gen en een kerntaak die leden ook van de organisatie verwachten. Ook is hard gewerkt aan een organisatiestructuur waarmee de zeggenschap van leden transparanter en inzichtelijker is georganiseerd. Meer hierover kunt u lezen in hoofdstuk 2.

Om samenwerking verder te brengen zijn we in september gestart met twee innovatiemakelaars. De innovatiemakelaars gaan met leden op zoek naar de juiste partners, kennis en financiering om ideeën ook echt van de grond te krijgen. Ook het O-gen Fonds gaat hierbij helpen. In dit fonds stelt O-gen een groot deel van het eigen vermogen beschikbaar om kansrijke ideeën die bijdragen aan de ontwikkeling van het buitengebied van de grond te krijgen. In hoofdstuk 3 staat meer beschreven over de opstart van verschillende innovaties, ontwikkelingen en het O-gen Fonds.

De uitvoering van projecten is een belangrijke kerntaak. Met een organisatiekracht werken we aan de ontwikkeling van het gebied en zorgen we ervoor dat de kwaliteit wordt versterkt. Dit is terug te zien in verschillende mijlpalen die we in 2017 hebben gevierd, met als hoogtepunt op 28 juni de opening van het

nieuwe Grebbelinie Bezoekerscentrum door mr. Pieter van Vollenhoven. Een nieuw clubhuis voor O-gen waarin we samen met het Grebbelinie Bezoekerscentrum en de Grebbelounge druk zijn met ondernemen. Als exploitant draagt O-gen verantwoordelijkheid voor het wel en wee van het bezoekerscentrum. Daarmee is het een goed voorbeeld van het behouden van resultaten. Meer over het bezoekerscentrum en andere projectresultaten staat beschreven in hoofdstuk 4.

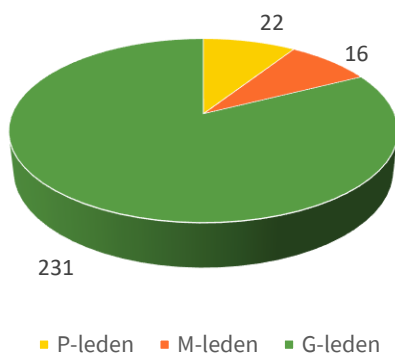
De transitie naar samen sterk ondernemen vraagt het nodige van de organisatie. Afgelopen jaar is gewerkt aan een strategisch P&O beleid dat de transitie niet alleen op inhoud, maar ook qua mensen en inzet naar de werkvloer brengt. In hoofdstuk 5 staan bestuur en organisatie beschreven en geven we een toelichting op onze financiële huishouding.

1.2 Grebbelinie staat symbool

De Grebbelinie staat symbool voor de visie die we voor O-gen hebben. Met het Grebbelinieplatform (bijeenkomst die twee keer per jaar georganiseerd wordt) hebben we ondernemers, vrijwilligers en gemeenten met elkaar **verbonden**. Ondersteund door de werkorganisatie hebben leden van O-gen samen allerlei projecten **ontwikkeld** en **uitgevoerd** die bijdragen aan het herstel en de beleving van de Grebbelinie. Het bezoekerscentrum is het sluitstuk van deze samenwerking. Vanuit de Stichting Grebbelinie Bezoekerscentrum en de Exploitatie BV. van O-gen zetten we ons in voor het **behoud** van de Grebbelinie door deze ook in de komende jaren beleefbaar en toegankelijk te maken.

2 Leden

Gebiedscoöperatie O-gen werkt met leden aan de ontwikkeling van het landelijk gebied in de regio Vallei, Heuvelrug en Kromme Rijnstreek. O-gen verbindt en ontwikkelt initiatieven en activiteiten van leden in deze regio. In 2017 is het ledental met 23 toegenomen tot 269 leden op 31 december 2017. Dit ledenbestand bestaat uit gemeenten en waterschappen (zogenoemde publieke leden of P-leden), maatschappelijke organisaties, belangenverenigingen en kennisinstellingen (maatschappelijke leden of M-leden) en bedrijven, ondernemers, grondeigenaren en betrokken particulieren (gebiedsleden of G-leden) (zie Figuur 1).

Figuur 1. Een onderverdeling van het ledenbestand per 31 december 2017.

2.1 O-gen Open Cafés en ledenbijeenkomsten

In 2017 zijn we gestart met het O-gen Open Café. In dit pop-up café brengt O-gen inwoners, ondernemers, ontwikkelingen en innovaties op het platteland samen, steeds op een nieuwe locatie in het werkgebied. Ideeën voor het platteland worden hier geopperd en studenten, overheden, bedrijven en ondernemers met elkaar verbonden. Het is een informeel contactmoment tussen werkorganisatie, leden en niet-leden. Ieder café heeft een ander thema en kent een nieuwe café-eigenaar. Deze eigenaar is lid van O-gen, enthousiast ambassadeur van het gekozen thema en staat voor ondernemen in het buitengebied. Het eerste café in november draaide om goede ideeën en innovaties in het werkgebied. Ruim 40 leden schreven initiatieven voor het gebied op de achterkant van een bierviltje en koppelde dit aan de kennis van andere leden. In december werden studenten en jong afgestudeerden gekoppeld aan professionals in het landelijk gebied, om verjonging van het ledenbestand te realiseren en kansen voor jong professionals op de arbeidsmarkt te vergroten.

Naast de O-gen Open Cafés hebben we in 2017 (leden)bijeenkomsten georganiseerd rond een bepaald thema, project of binnen een gebied. In september gingen ruim 80 leden en niet-leden, met name publiek, op excursie naar de drie deelgebieden Vallei, Heuvelrug en Kromme Rijnstreek. Leden toonden hierbij hun bedrijf of product aan andere leden, met speciale aandacht voor de (onderlinge) verbintenissen en samenwerking. Kleinere bijeenkomsten richtten zich op uiteenlopende zaken zoals energietransitie en leefbaarheid in kleine kernen.

2.2 Ledencommunicatie

O-gen zet haar communicatie in om leden te werven, te verbinden en op de hoogte te houden van de laatste ontwikkelingen. Onder het motto 'O-gen Open' is in het najaar van 2017 een planning en strategie geschreven gericht op het vergroten van de naamsbekendheid, versterken van de ledenbetrokkenheid en behoud, werving van nieuwe leden, leden en communicatie integreren in activiteiten en stimuleren van intern ambassadeurschap. Daarvoor zijn verschillende communicatiemiddelen beschikbaar: een website,

social media, online beeldbank en ledenplatform, ledenmagazine en digitale nieuwsbrief. In 2018 komt dit plan tot uitvoering. Dit zal leiden tot meer openheid over innovaties en projecten, meer zeggenschap voor leden, een groei van het aantal leden en vergroten van interne en ledenbetrokkenheid.

2.3 Onderzoek actief lidmaatschap

In de periode van september 2017 tot en met januari 2018 heeft Jeffrey Damen, vierdejaarsstudent natuur en communicatie Aeres Hogeschool, in opdracht van O-gen onderzoek uitgevoerd naar actief lidmaatschap bij O-gen. Dit onderzoek sluit aan op voorgaand onderzoek uit 2015. Naar aanleiding hiervan is een plan van aanpak opgesteld waarin staat beschreven op welke manier ledenbetrokkenheid ingericht en versterkt kan worden. Hoewel de doelstellingen in dit plan deels zijn uitgewerkt, vormt actieve betrokkenheid voor O-gen een grote uitdaging. Het onderzoek van Jeffrey Damen richt zich op de vraag hoe leden actief betrokken kunnen worden bij de coöperatie en welke middelen hiervoor inzetbaar en geschikt zijn. Aan de hand van de piramide van Gert van Dijk wordt gekeken hoe de sociale attributen coöperatieve cultuur, open communicatie en transacties (zoals projecten) actieve betrokkenheid kunnen bevorderen. Als onderdeel van dit onderzoek heeft een incompany training plaatsgevonden in de vorm van een community of practice, waarin leden met projectleiders in gesprek zijn gegaan over de richting van ledenbetrokkenheid bij O-gen.

2.4 Zeggenschap en besluitvorming

O-gen wil een open ledenorganisatie zijn. Dit vraagt om een heldere en transparante organisatiestructuur, waarin het duidelijk is door welk orgaan en op welk moment besluitvorming plaatsvindt. Daarvoor heeft de Gebiedsraad in september het huishoudelijk reglement vastgesteld. In het huishoudelijk reglement zijn regels en procedures vastgelegd rond eigenaarschap en zeggenschap van leden, de algemene ledenvergadering, de Gebiedsraad en onderliggende commissies. Het huishoudelijk reglement is een aanvulling op de statuten en hierin staan geen zaken die reeds in de statuten zijn vastgelegd.

In december heeft O-gen ten behoeve van de publieke leden een stroomschema opgesteld, dat de kerntaken van de organisatie weergeeft (verbinden, ontwikkelen, uitvoeren en behouden). Hierin is een moment van besluitvorming opgenomen dat beschrijft wanneer een opdrachtgever middels een contract projectuitvoering bij de werkorganisatie van O-gen kan neerleggen en wanneer dit door leden zelf uitgevoerd wordt.

2.5 Gebiedsraad en Commissie Leden

De belangen van leden zijn vertegenwoordigd binnen de Gebiedsraad. De Gebiedsraad, ook wel ledenraad, stuurt op hoofdlijnen het werk van O-gen en controleert dit. Individueel zijn leden zelf verantwoordelijk voor hun activiteiten en projecten. Op 1 januari 2018 is de eerste zittingstermijn van de leden van de Gebiedsraad verlopen. In het huishoudelijk reglement is een verkiezingsprocedure voor (her)benoeming opgenomen. Leden van O-gen zijn onderverdeeld in zogenoemde kieskringen, een groep van leden die een bepaald belang vertegenwoordigen. Iedere kieskring heeft een vertegenwoordiger in de Gebiedsraad.

De Commissie Leden valt onder de verantwoordelijkheid van de Gebiedsraad en geeft advies over zaken omtrent leden. De commissie is in 2017 vier keer bijeen geweest. In december heeft de Commissie Leden de procedure voor herbenoeming van de Gebiedsraadleden besproken, waarin is voorgesteld om alle leden van de Gebiedsraad, tenzij anders aangegeven, kandidaat te stellen voor herbenoeming. In december heeft de Gebiedsraad ingestemd met het volgende rooster:

- De vertegenwoordigers van gemeenten (publieke leden), worden benoemd voor 2 jaar en zijn daarna weer herbenoembaar voor 4 jaar.
- De vertegenwoordigers van waterschappen (publieke leden), worden benoemd voor 3 jaar en zijn daarna weer herbenoembaar voor 4 jaar.
- De vertegenwoordigers van maatschappelijke leden worden benoemd voor 4 jaar en zijn weer herbenoembaar voor 4 jaar.

- De vertegenwoordigers van gebiedsleden worden benoemd voor 4 jaar en zijn herbenoembaar voor 4 jaar.

Voor de kieskringen zakelijke dienstverlening en onderwijsinstellingen bestaat een vacature. Via een brief en mail zijn de leden van O-gen conform het huishoudelijk reglement ingelicht over deze herbenoemingsprocedure. Tijdens de algemene ledenvergadering in januari 2018 verwachten we de herbenoemde leden van de Gebiedsraad voor te stellen.

3 Innovatie en ontwikkeling

In de tweede helft van 2017 is O-gen gestart met twee innovatiemakelaars. De innovatiemakelaars zijn een belangrijk onderdeel van de transitie naar samen sterk ondernemen, waarin O-gen zich focust op innovaties en ontwikkelingen in het buitengebied. Vanuit ontmoetingen met leden gaan de innovatiemakelaars op zoek naar de juiste partners, kennis en financiering om hun ideeën een stap verder te brengen. Hierbij maken zij zoveel mogelijk gebruik van de aanwezige kennis onder leden en de organisatiekracht van O-gen. Vanuit de O-gen Open Cafés en gesprekken met leden zijn in 2017 veel vragen opgehaald, met name over energietransitie, natuurinclusieve landbouw, nieuwe verdienmodellen voor (agrarisch) ondernemers en vragen over het verkorten van de voedselketen. Waar mogelijk zijn vragen van leden verbonden aan lopende initiatieven, andere leden of kennisinstellingen. Innovaties en ideeën die zorgen voor economische groei en een betere leefbaarheid in het gebied, monden uit in nieuwe projecten die in 2018 worden voorbereid.

3.1 Ontwikkelingen

In de eerste helft van 2017 is samen met de provincie Gelderland gewerkt aan de totstandkoming van de Agenda Vitaal Platteland. Daarnaast hebben we samen met leden diverse projectideeën uitgewerkt naar concrete projectvoorstellen.

Viermaal Sterk

Vier afzetorganisaties van regionaal voedsel in Gelderland en Utrecht (Local2Local, Oregional, Coöperatie Boerenhart en Eetregionaal) hebben de handen ineengeslagen en een gezamenlijk project ontwikkeld de noemer van Viermaal Sterk. Dit project heeft de volgende doelstellingen:

- Versterken van de positie van de agrarische ondernemer in de keten. Het bieden van een reëel perspectief waarbij boeren die een eerlijk product leveren, ook een eerlijke prijs krijgen;
- bewustwording van de consument. Er is dichtbij huis een schat aan mooie, smaakvolle voedselproducten verkrijgbaar die goed zijn voor gezondheid en omgeving;
- het versterken van de regionale economie, door het vergroten van de aantrekkelijkheid van Gelderland als toeristisch-recreatieve voorloperregio.

In het project is de inzet van een marketing expert voorzien die analyseert, ondersteunt, kritisch bevrageert en werkbare alternatieve marketingconcepten ontwikkelt. Daarnaast wordt, onder begeleiding van O-gen, nauw samengewerkt met studenten die - afhankelijk van hun achtergrond, niveau en specialisatie - meedraaien in het project. De provincie Gelderland is akkoord met het project en O-gen zal namens de initiatiefnemers een subsidie aanvragen zodat dit in 2018 kan starten.

Natuurinclusief businessmodel Landgoederen Gerven en Hell

De eigenaresse van de landgoederen Gerven en Hell wil het cultuurhistorisch waardevolle landschap in stand houden. De belangrijkste economische basis onder de landgoederen wordt gevormd door de landbouw: de hoevepachters die de oude monumentale boerderijen bewonen en daar met name melkvee houden. Zowel de eigenaresse als de pachters maken zich zorgen over het toekomstperspectief van het landgoed en hun bedrijven. De sterke ruimtelijke verweving van natuur en landbouw zorgt voor een onderlinge beïnvloeding. Er is behoefte aan een landbouwsysteem dat beter rekening houdt met de natuurlijke omgeving. Daarnaast moet worden gewerkt aan een natuurinclusief businessmodel voor zowel de individuele pachters als het landgoed als geheel. Samen met de landgoedeigenaresse, de pachters, het Louis Bolk Instituut en Wageningen UR werkt O-gen samen aan de vraag hoe optimaal invulling gegeven kan worden aan de doelen voor natuur, landschap en cultuurhistorie, zonder de verdien capaciteit van de agrarische bedrijven op het landgoed aan te tasten.

Ondernemersbegeleiding van agrariërs

In samenwerking met gemeenten in de regio Amersfoort en FoodValley, is het programma Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB) ontwikkeld. Dit programma is integraal onderdeel van het advies dat de Gebiedsraad (Gebiedscommissie Utrecht-Oost) in juli heeft uitgebracht aan Gedeputeerde Staten van Utrecht. Het VAB-programma bestaat uit 15 activiteiten die inspelen op de integrale problematiek van het vrijkomende agrarische vastgoed. Daarin wordt onder meer gewerkt aan het gelijkschakelen van gemeentelijk beleid in de regio's, kennisuitwisseling met een breed scala aan gebiedspartijen en hands-on kennis op de werkvloer van de gemeenten, nieuwe experimenten de kans geven om te ontstaan binnen bestaande regelgeving, het introduceren van een systeem van uitwisseling van bouwrechten op basis van sloopmeters over gemeentegrenzen heen en het agenderen van discussies met politiek Den Haag over bijvoorbeeld fiscale aspecten met betrekking tot de VAB. Het programma wordt mede gefinancierd door de provincies Gelderland en Utrecht.

Tenslotte beseffen de regio's dat ze met deze activiteiten vooruit lopen op de ontwikkelingen in andere delen van het land en een voortrekkersrol hebben in het handen en voeten geven aan het werken aan de VAB problematiek.

Ondernemersbegeleiding van agrariërs

In februari 2017 hebben, op instigatie van de gemeenten Ede en Barneveld, ketenpartijen in de agro- en foodsector elkaar opgezocht en hebben zij het Manifest van Salentein opgesteld. Dit manifest gaat in op vier thema's die erop koersen om een toekomstbestendige agro- en foodsector in de regio te houden en te ontwikkelen. Een van deze thema's gaat in op de ondersteuning van agrarisch ondernemers bij de verdere ontwikkeling van hun ondernemerschap. Samen met de gemeenten in de Regio FoodValley (aangevuld met Putten) en LTO Gelderse Vallei is het project agrarische ondernemersbegeleiding opgezet. De FoodValley gemeenten financieren in samenwerking met Rabobank de eerste tranche.

Met dit programma worden boeren die worstelen met grote vragen rond de toekomst van hun bedrijf begeleid om goed naar hun ondernemerschap en hun bedrijf te kijken. Hiermee worden ze in staat gesteld om hun 'soft skills' in hun ondernemerschap te versterken en met een gezond perspectief stappen in hun bedrijf te nemen. Inmiddels staan 5 agrarisch ondernemersbegeleiders opgelijnd, vinden de intakes plaats en zijn de eerste vier trajecten voor 1 januari 2018 gestart (totaal aantal deelnemers in deze tranche: 25). In deze eerste tranche vindt een nauwgezette monitoring en evaluatie plaats in samenwerking met de Christelijke Hogeschool Ede, met het perspectief op opschaling in de loop van 2018.

Lunterse beek

Op verzoek van Waterschap Vallei en Veluwe heeft O-gen een opzet gemaakt voor een gebiedsgericht project in het stroomgebied van de Lunterse beek. Het project moet ervoor zorgen dat het waterschap de zogeheten KRW-doelstelling haalt voor deze beek. De kwaliteit van het water en de ecologische parameters moeten op orde zijn en voldoen aan de Europese eisen. Het bereiken van dit doel is nauw verbonden met de landbouwpraktijken in het stroomgebied. Uitspoeling van meststoffen is namelijk een van de belangrijkste belemmeringen. O-gen is gevraagd om een plan te ontwikkelen in samenwerking met gebiedspartijen. Daarbij wordt een brede insteek gekozen en gelet op kringlooplandbouw, natuurontwikkeling, bedrijfsbegeleiding, beekmaatregelen en maatregelen op individueel- en gebiedsniveau. Deze integrale aanpak stoelt op de onderkenning dat de problematiek complex is en dat elke boer of partij zijn eigen motivaties heeft om te handelen zoals hij/zij doet. Door hier gericht op in te spelen, verwachten we dat een beter resultaat mogelijk is. Het waterschap heeft positief gereageerd en de verdere uitrol geschiedt in 2018.

3.2 O-gen Fonds

In 2017 is het O-gen Fonds ontwikkeld. Het O-gen Fonds ondersteunt gebiedspartijen met bijvoorbeeld leningen (veelal onder gunstige voorwaarden) om kansrijke ideeën die bijdragen aan de ontwikkeling van het buitengebied van de grond te krijgen. Het fonds kan aan bedrijven, instellingen en samenwerkende burgers leningen verstrekken voor activiteiten en projecten op het gebied van bijvoorbeeld:

- Energietransitie;
- Nieuwe verdienmodellen natuur en recreatie;
- Verduurzaming en circulaire economie;
- Digitalisering in het landelijk gebied, en;
- Agro & Food innovatie.

Voorwaarde voor toekenning is dat de aanvrager een goed plan heeft, maar banken en andere financiers in verband met de risico's niet (of slechts een gedeelte) willen meefinancieren. Het project moet een bijdrage leveren aan de leefbaarheid en/of economische groei van de Gelderse Vallei, Utrechtse Heuvelrug of Kromme Rijnstreek. Het betreft een kansrijk nieuw idee, product, dienst of activiteit. Dit kan nieuw zijn voor het gebied, nieuw voor de ondernemer, nieuw in zijn toepassing of nieuw in samenwerkingsvorm.

Vooruitlopend op de financiering kan het O-gen Fonds helpen met een kleine bijdrage van maximaal €15.000 om een idee uit te werken tot een realiseerbaar plan. Afhankelijk van de aard van het project kan O-gen Fonds maximaal 50% van de projectkosten tot €100.000 euro in de vorm van een lening meefinancieren. Uit het plan moet blijken dat de aanvrager de lening op termijn kan terugbetalen.

In 2017 is in samenwerking met de auditcommissie een plan opgesteld voor het O-gen Fonds. In december heeft de Gebiedsraad ermee ingestemd om een deel van het eigen vermogen in het fonds beschikbaar te stellen. Een adviescommissie is ingericht om te helpen bij het beoordelen van de aanvragen. In 2018 gaat het O-gen Fonds officieel van start.

4 Projecten

Een groot accent van het werk van O-gen ligt op de ontwikkeling en uitvoering van projecten. Met de komst van de innovatiemakelaars heeft O-gen belangrijke stappen gezet in de vernieuwing en uitbreiding van haar werkzaamheden. De uitvoering van projecten blijft een stevige pijler onder de coöperatie. Daarmee werken we aan de ontwikkeling van het gebied, leggen we verbindingen met en tussen leden en zorgen we ervoor dat de kwaliteit van het gebied wordt versterkt. In 2017 was O-gen betrokken bij ongeveer 70 projecten. Een groot deel van de projecten waren onderdeel van de Agenda Vitaal Platteland van de provincie Utrecht (AVP).

4.1 Projecten resultaten

De projecten van O-gen beslaan een breed veld van activiteiten. O-gen is op verschillende manieren nauw betrokken bij projecten op het gebied van natuur (convenant landgoed De Boom, uiterwaarden Nederrijn en Langbroekerwetering), recreatie (wandelroutenetwerk en Toeristische Overstappunten), landbouw (Energie neutrale melkveehouderij, agrarische coaches), leefbaarheid (breedband, leefbaarheid in kleine kernen) en water (natuurvriendelijke oevers Kromme Rijn, bekenprogramma). De diversiteit laat zien dat de ontwikkeling van het landelijk gebied vraagt om een integrale aanpak. Afzonderlijke projecten kunnen weliswaar leunen op een sectorale insteek (soms ook noodzakelijk op grond van financiële eisen), maar tegelijkertijd zoekt O-gen naar de verbinding met andere partijen en projecten om recht te doen aan de veelzijdige aard van het werkgebied. Hieronder staan enkele projecten beschreven die treffend illustreren waar de gezamenlijke inzet van gebiedspartijen toe kan leiden en de noodzaak van het uitvoeren van projecten onderstrepen.

Grebbelinie Bezoekerscentrum op het Fort aan de Buursteeg

Na jaren van voorbereidingen heeft het nieuwe Grebbelinie Bezoekerscentrum in de zomer van 2017 haar deuren geopend. Het bezoekerscentrum is het startpunt om de Grebbelinie te verkennen. O-gen was vanaf het begin nauw betrokken bij dit project en is zelfs verhuisd van Scherpenzeel naar de begane grond van dit nieuwe gebouw. Deze overgang was een krachtproef, maar heeft haar waarde inmiddels bewezen. De banden met de Grebbelinie en de individuele leden zijn versterkt (zie hoofdstuk leden) en de nieuwe setting stimuleert initiatieven zoals de Grebbelinie recreatieondernemers om lid te worden van O-gen. Dit zal ongetwijfeld uitmonden in nieuwe projecten die de recreatiesector kunnen versterken en voortbouwen op de beleving van de Grebbelinie.

Breedband

Het breedband project heeft in 2017 grote stappen gemaakt. De voorbereiding heeft veel tijd en energie gekost, maar dit heeft geredeneerd. Steeds meer gemeenten zijn aangesloten bij dit initiatief, de financiering van de provincie en gemeenten is zeker gesteld, om zoveel mogelijk bewoners te bereiken is een netwerk van buurtambassadeurs opgezet en er is een website gelanceerd: breedband.o-gen.nl. Ook werd een marktpartij gevonden die het breedbandnetwerk kon gaan uitrollen. Dit alles diende om in eerste instantie gebiedsgewijs een behoeftepeiling uit te voeren. Dit geschiedt in fasen. Eerst wordt algemene informatie verstrekt, daarna volgt de zogeheten vraagbundeling – daadwerkelijk scherp krijgen of meer dan de helft van de bewoners bereid is om over te stappen op glasvezel. Deze aanpak heeft er in 2017 toe geleid dat in Gelderse Vallei Midden (bestaande uit (delen van) Renswoude, Woudenberg, Utrechtse Heuvelrug en Veenendaal) gestemd is voor de komst van breedband. De uitvoering start begin 2018. De volgende vraagbundeling loopt inmiddels in Vallei en Veluwe Midden ((delen van) gemeenten Nijkerk, Bunschoten, Eemnes, Putten, Barneveld en Baarn en Amersfoort). Ook hier zijn de reacties positief en de verwachting is dat de 50% gehaald wordt. Later in 2018 start dit proces in het Kromme Rijn gebied. Ook in Leusden zijn voorbereidingen in volle gang. O-gen is betrokken geweest bij de start. Inmiddels is daar een eigen ondernemende groep aan de slag. Met de aanleg van breedband ontwikkelt O-gen een belangrijke economische en leefbaarheidsfactor voor het buitengebied.

Groene Agenda Leusden

Onder deze titel werkt O-gen ongeveer tien jaar samen met provincie Utrecht, de gemeente Leusden en belangrijke gebiedspartijen (zoals Landgoed de Boom) aan de versterking van het landschap van de gemeente Leusden. Bij de start van het nieuwe AVP-programma 2016-2019 leek dit een zware opgave. Behoud en versterking van het landschap werd weliswaar genoemd in beleidstukken, maar de budgetten werden enorm gekort. De resterende middelen die beschikbaar waren uit het eerder gesloten Groene Convenant maakten het echter mogelijk om toch grote stappen te maken. De samenwerking in Leusden heeft uiteindelijk geleid tot belangrijke verbetering van het landschap en grote kwaliteitswinst van de natuur op de voormalige PON-lijn, een tracé van de regionale trein. Ecologen zijn vol lof, de natuur is er ook enorm op vooruit gegaan.

Inrichting Palmerswaard

In 2017 is de inrichting van Palmerswaard afgerond. dit is van de grootste natuurprojecten van provincie Utrecht en draagt bij aan het realiseren van N2000 doelen. De ontwikkelde methodologie en samenwerking krijgt inmiddels een vertaalslag in een groter samenwerkingsverband met Rijkswaterstaat in andere uiterwaarden. Ook daarbij, is de verwachting, zal er een belangrijke rol zijn weggelegd voor O-gen.

4.2 Reflectie

Bovenstaande opsomming geeft aan dat O-gen aan de weg timmert met projecten die kunnen rekenen op draagvlak en financiering. Tegelijkertijd is het van belang om te onderkennen dat de praktijk weerbarstig is. Ondanks alle inzet van de Leader coördinatoren is het Leader project is, nog niet voldoende van de grond gekomen. Onder de noemer van dit project worden initiatiefnemers van kleinschalige stad en land projecten gesteund en gefinancierd. In de praktijk gaat dit moeizaam omdat de Europese regelgeving, waaronder zware administratieve lasten en strikte subsidie eisen, ervoor zorgen dat de meeste initiatiefnemers voortijdig afhaken. Bij andere projecten zien we geregeld dat de oorspronkelijke tijdsplanning in het gedrang komt, doordat er bijvoorbeeld problemen zijn vanwege vergunningen, RO-procedures of twijfels bij de co-financiers. O-gen trekt hier lering uit om de kans op herhaling in vervolprojecten te minimaliseren. Mede hierdoor is er een regelmatig overleg tussen projectleiders van O-gen en organiseert de organisatie kennis, ervaring en netwerkbijeenkomsten om waardevolle uitwisselingen van ervaringen onder het eigen personeel te waarborgen.

4.3 Projectenlijst 2017

Titel project	Thema
Kavelruil Binnenveld	Natuur realiseren
Kavelruil Kolland	Natuur realiseren
Kavelruil Eemland	Integrale gebiedsopgaven
Kavelruil Arkemheen	Integrale gebiedsopgaven
RBV (<i>Vrije gebiedsprojecten (RBV)</i>)	Integrale gebiedsopgaven
Grondverwerving	Integrale gebiedsopgaven
Verkoop gebouwen provincie Utrecht	Integrale gebiedsopgaven
VAB-loket	
Verkoop gemeentewerf Leusden	Integrale gebiedsopgaven
Verkoop gemeentewerf Leusden, fase 2	
Herijking functieverandering Ermelo	Integrale Gebiedsopgave
Bestemmingsplan Veenweg out of pocketkosten	Integrale gebiedsopgaven
VAB programma - kwartiermaker	
Detachering gemeente Leusden	
CHWK-4 gemeenten	
NPUH Professionele uitvoeringsorganisatie incl gebruikersloket	Integrale gebiedsopgaven
Bebording Heuvelrug	Integrale gebiedsopgaven
Kwaliteitsteam Toekomstgerichte landbouw RFV	Integrale Gebiedsopgave
AVP Gelderland	Integrale gebiedsopgaven
Gebiedsproces Langesteeg (ruilingen tbv De Boom)	
Gebiedsproces Langbroekerwetering (vervolg KR Kolland)	
Uiterwaarden-Nederrijn	Natuur realiseren
Convenant de Boom	Natuur realiseren
Restantopgave natuurnetwerk (Restantopgave natuur Utrecht-oost)	Natuur realiseren
Groene Valleilint fase 2	
Eem en randmeren (Natuurcompensatie Eem-Randmeren)	Natuur realiseren
Verbeterde kwaliteit oppervlaktewater	
Natuurinrichting Voorveldsepolder	Natuur realiseren
Verdrogingsbestrijding Vallei en Veluwe	Natuur realiseren
Verdrogingsbestrijding Kromme Rijngebied en synergie Kromme Rijn	Natuur realiseren
Beekherstel Gelderse Vallei	Natuur realiseren
Coördinatie PAS-maatregelen	Natuur realiseren
Borging natuurdoelen + KRW RWS	Natuur realiseren
Heideherstel	
Natuurcompensatie Knooppunt Hoevelaken	Natuur realiseren
Regionaal voedsel	Stad en land dicht bij elkaar
Stuurgroep Landbouw	Transitie van de Landbouw
Communicatie duurzame landbouw Utrecht (LaMi)	Transitie van de Landbouw
Kringlooplandbouw	Transitie van de Landbouw
Energie Neutrale Melkveehouderij	Transitie van de Landbouw
Pop3 Makelaars	Transitie van de Landbouw
Kromme Rijn Boert en Teelt Bewust	Transitie van de Landbouw
Vallei Boert Bewust	

Studiegroepen energie besparing	Transitie van de Landbouw
Aanleg wandelnetwerk oost	Stad en land dichterbij elkaar
TOP's fase 1	Stad en land dichterbij elkaar
TOP's tweede fase	Stad en land dichterbij elkaar
Eemsnoer	Stad en land dichterbij elkaar
Grebbelinie-Liniedijken	Stad en land dichterbij elkaar
Werk aan de Engelaar	
Verbonden netwerk Grebbelinie	Stad en land dichterbij elkaar
Publieksbereik Grebbelinie	Stad en land dichterbij elkaar
Fort a/d Buursteeg	Stad en land dichterbij elkaar
Fort a/d Buursteeg zuidelijk deel	
Arboretum Gimborn	Economie versterken
Kleine initiatieven	Stad en land dichterbij elkaar
Streekfonds NLAE	Overige projecten
Cultuurhistorische waardenkaart	Economie versterken
Breedband/Glasvezel in het buitengebied	Economie versterken
Breedband -precompetitieve fase	Economie versterken
LEADER	Economie versterken
Lokale initiatieven Leefbaarheid (Utrecht)	Economie versterken
Ambassadeurs coördinator breedband CIF	Economie versterken
Netwerk- en kennisontwikkeling Kromme Rijnstreek	Economie versterken
KennisCentrum Natuur en Leefomgeving	Economie versterken
Bezoekerscentrum detachering	
Knooperf schrijven op grondverwerving en code gebruiken voor verb, kwaliteit opp. water	
Gebiedsproces Langesteeg	
Gebiedsproces Langbroekerwetering (vervolg KR Kolland)	

5 Bestuur en Organisatie

De Gebiedsraad, als vertegenwoordiging van de leden, houdt toezicht op de organisatie en debatteert mee over de lijnen voor de toekomst. Deze Gebiedsraad is in 2017 vijf maal bijeengeweest.

5.1 Organisatie

Binnen de Gebiedsraad zijn drie commissies gevormd die een specifiek aandachtsgebied voor hun rekening nemen: de auditcommissie, remuneratiecommissie en commissie leden. Het bestuur van de coöperatie is handen van Gerard van Santen. Als directeur en bestuurder heeft hij de leiding om de doelstellingen van de coöperatie te realiseren. Daarvoor is een werkorganisatie beschikbaar. Deze bestaat uit vaste medewerkers 12,7 fte, tijdelijke medewerkers 2,1 fte en tijdelijke inhuur. Op deze wijze is er een vaste kern en een flexibele schil. Met de flexibele schil kan snel worden ingespeeld op nieuwe kennisvelden en op beschikbare budget voor de werkorganisatie.

5.2 Strategie P&O

In juni 2017 is O-gen gestart met een P&O medewerker voor 16 uur in de week. De organisatie heeft te kampen met een hoog en veelal langdurig ziekteverzuim. Naast de dagelijkse ondersteuning is ook een strategisch plan gemaakt voor de personele ontwikkeling binnen de organisatie. Dit plan voorziet om met personeel actief aan de slag te gaan om de benodigde transitie naar samen sterk ondernemen te realiseren. De uitvoering van dit plan begint in 2018.

5.3 Financiën

De financiële verantwoording van 2017 is besproken met de externe accountant en de auditcommissie. De accountant heeft een goedkeurende controleverklaring afgegeven. Het advies van de auditcommissie aan de Gebiedsraad is om de jaarrekening vast te stellen.

De balanspositie ultimo 2017 bedraagt € 2,4 miljoen (in 2016 € 4,5 miljoen). De daling van de balanspositie wordt met name veroorzaakt door de effectuering van de afrekeningen van de FoodValley projecten. De resultatenrekening 2017 laat zien dat de opbrengsten € 2,3 miljoen (in 2016 € 5,2 miljoen, exclusief FoodValley projecten € 1,8 mln.) bedraagt. De lasten zijn € 2,4 miljoen, waardoor er een resultaat na belasting ontstaat van circa -/- € 126.000. Dit resultaat is conform de begroting en wordt veroorzaakt door de transitie van de organisatie, verhuizing, het opzetten van het O-gen Fonds en van juridische structuren voor het Grebbelinie Bezoekerscentrum. De vergelijking met 2016 wordt incidenteel bemoeilijkt door de verhogende effecten van de afrekening van de meerjarige FoodValley projecten.

5.4 Vermogen

Het eigen vermogen bedroeg op 31 december 2017 € 1,2 miljoen. Er is sprake van nog te verdelen verlies van het boekjaar 2017 als gevolg van resultaat van € 126.000 (na belasting). Op 15 september 2017 heeft de Gebiedsraad besloten om een deel van het vermogen € 450.000,- ter beschikking te stellen aan het O-gen Fonds. In overleg met de accountant en de auditcommissie is vanaf het boekjaar 2015 in de jaarrekening een weerstandsvermogen opgenomen van € 500.000, betreffende een overige reserve gebaseerd is 50% van de structurele kosten. Dit weerstandsvermogen voorziet O-gen in de mogelijkheid om een half jaar op eigen kracht te kunnen functioneren.

5.5 Risico's

Nagenoeg alle subsidies met betrekking tot FoodValley zijn definitief afgerekend en vastgesteld. De resterende projectenafrekening vormen op dit moment geen substantieel risico voor O-gen. O-gen heeft een informeel

risicomanagementproces, waarbij rekening wordt gehouden met tactische en operationele risico's, waaronder fraude en corruptierisico's. Eind 2017 is gesignaleerd dat bij de uitvoering van het AVP-programma voor de provincie Utrecht vragen zijn gerezen over de rechtmatigheid van de wijze van financiering met subsidies. Deze discussie is tot dusver nog niet op een bevredigende manier afgerond en heeft zelfs geleid tot het aanhouden van meerdere subsidieaanvragen, waaronder de exploitatie- en procesgelden aanvraag voor 2018. Dit is een continuïteitsrisico voor de gebiedscoöperatie en trekt een zware wissel op de uitvoeringscapaciteit van O-gen en zal mogelijk voor een aantal projecten leiden tot tijdelijke stagnatie van de uitvoering. O-gen probeert samen met gebiedscommissie Utrecht-West, die met hetzelfde probleem kampt, en de provincie op korte termijn een passende oplossing te zoeken.

6 O-gen Open in 2018

De organisatiestructuur staat, de missie is duidelijk en de inhoud krijgt steeds meer vorm. We weten wat ons te doen staat en beschikken over de juiste middelen om samen sterk ondernemen te realiseren. In 2018 gaat O-gen aan de hand van vijf speerpunten verder open.

Als eerste open voor de leden. Leden van O-gen zijn welkom in hun eigen O-gen Open Café. Deze ontmoeting wordt online vervolgd op het ledenplatform en leden ontvangen een vernieuwd magazine op de deurmat. Hiermee willen we leden binden, behouden, informeren, kennis benutten en ze actief bij de club betrekken. Zeggenschap wordt verder uitgewerkt met de Algemene Ledenvergadering, herbenoeming van de Gebiedsraad en de invoer van een online CRM systeem. Ook wil O-gen groeien door ambassadeurschap onder medewerkers en leden te stimuleren en te belonen, zodat het netwerk zich vanzelf door het gebied uitrolt en leden hiervan gebruik kunnen maken.

Met de innovatiemakelaars staat de deur naar nieuwe ideeën en initiatieven wagenwijd open. In 2018 gaan we verder met deze zoektocht en worden de eerste innovaties omgevormd tot concrete projectplannen. Kleine verbindingen worden gelegd via de cafés en het ledenplatform, voor bredere vragen zoeken we op grotere schaal samenwerking met onze leden en kijken naar onderlinge verbindingen tussen projecten. In 2018 wordt gewerkt aan een inhoudelijk programma dat verder sturing geeft aan de ontwikkelingen en innovaties.

Om innovaties en ontwikkelingen ook echt mogelijk te maken, worden in 2018 de eerste aanvragen voor het O-gen Fonds gegund. Het eigen vermogen van de coöperatie wordt op deze manier opengesteld aan de leden. Met het O-gen Fonds willen we laten zien dat we niet alleen een netwerk en organisatiekracht kunnen bieden, maar ook de financiële middelen om initiatieven van ondernemers in het gebied te realiseren.

Als vierde willen we in 2018 meer openheid geven over de projecten die in uitvoering zijn of zich in een eindfase bevinden. Een vitaal en krachtig landelijk gebied is wat onze leden bindt. Dit realiseert O-gen voornamelijk met projecten, maar om leden hiermee verbonden te laten voelen en actief te laten deel te nemen is het belangrijk inzicht te krijgen in wat we doen. In het komende jaar wil O-gen meer inzicht in de ontwikkeling en uitvoering van projecten bieden en de gezichten die hierbij betrokken zijn. Onze organisatiekracht is beschikbaar om hun kennis en kunde in te zetten voor opdrachtgevers in het gebied.

Tot slot gaan we in 2018 open voor het publiek. Ons nieuwe kantoor in het Grebbelinie Bezoekerscentrum biedt kansen om het gezicht van O-gen aan een breed publiek te laten zien. Hier ontstaat een knooppunt waar O-gen zichtbaar en vol ambitie werkt aan het samen brengen van ondernemers, inwoners, innovaties en ontwikkelingen op het platteland. Ook de bijna 70 projecten waar we bij betrokken zijn worden ingezet om de missie en visie O-gen verder te laden en door te groeien. Het doel voor komend jaar is dan ook om het merk O-gen zichtbaar terug te laten komen in alles wat we ontwikkelen en uitvoeren.

Met deze vijf punten worden de juiste voorwaarden geschapen om samen sterk ondernemen ook om te zetten in resultaten die zichtbaar zijn voor het gebied. Zichtbaar zijn in het ondernemen met en door iedereen die vooruit wil komen. Dat is O-gen en het is fantastisch om te zien dat het ook zo werkt. We zijn druk met initiatiefnemers om ze een duwtje te geven en te ondersteunen. Dat kunnen kleine zetjes zijn, maar ook grote stappen in grotere projecten. Samenwerken en samen ontwikkelen op een natuurlijke wijze, die voelt als een manier van leven. Daar zijn we in 2017 mee begonnen en gaan we de komende jaren mee verder.